
Bevezető

Ha egy-egy kultúra történetéről vagy annak valamely korszakáról átfogó képet akarunk alkotni, nem kerülhető meg a kérdés: hogyan értelmezték a kortársak a művészet(ek) és a tudomány(ok) viszonyát. Voltak évszázadok, amelyekben az emberi szellem e két birodalmát elválaszthatatlannak tekintették, voltak időszakok, amikor külön-állásukat hangsúlyozták, míg napjaink művészeit és tudósait inkább a kétfajta világszemlélet és gondolkodásmód termékeny kölcsönhatásának lehetősége foglalkoztatja.

E lapszámunk – tárgyukban és módszerükben lényegesen különböző – írásai ebbe a kultúratörténeti folyamatba engednek bepillantást. Az etológus *Csányi Vilmos* az ember önmagához és a világhoz való viszonyulásának kettős (érzelmi és racionális) természetéből vezeti le a művészi és a tudományos gondolkodás különbözőségét, a nyelvész *Balázs Géza* azt bizonyítja, hogy a kétféle szellemi attitűd kifejezésére alkalmas nyelvhasználat – minden nyelvi tervezést, nyelvművelést megelőző – belső törvényszerűségei már a primitív népeknél is megfigyelhetőek. A premodern kultúrák világába vezetnek be *Kissné dr. Kovács Adrienne* az Őrség néprajzáról kifejtett gondolatai, *Biernaczky Szilárd*nak az afrikai irodalmi folklórt elemző tanulmánya, és ehhez a tematikához kapcsolódik *Andrásfalvy Bertalan* Kóka Rozália pályáját méltató írása is.

A tudomány(ok) és a művészet(ek) legnagyobb érintkező felületét egy sajátosan modern kori diszciplína: a pszichológia világítja meg. E kapcsolatrendszeren belül kitüntetett hely illeti meg egyfelől a kreativitás fogalmát, másfelől azokat a törekvéseket, amelyek a művészeteknek a nevelésben és a gyógyításban (a pedagógiában és a pszichiátriában) való „használhatóságát” igazolják. Az előbbinek tudománytörténeti megalapozottságú kifejtésére – Csíkszentmihályi Mihály és Arthur Koestler elemzéseire támaszkodva – *Máté Zsuzsanna* vállalkozott, az utóbbiról *dr. Simon Lajos* és *Kovács Emese*, valamint *Pásztor Zsuzsa* tanulmányai közölnek meggyőző bizonyítékokat. Léteznek közvetett kapcsolatok is a tudományokra támaszkodó gyakorlatiasság és a spirituális igényeket szolgáló művészetek között. A hangszerész mester *Lendvai Tamás* is beszámol a pszichológiát érdeklő megfigyeléseiről (noha észrevételeinek többsége a fizikusokra, a zenetörténetesekre és – a hangszerkészítés piaci feltételeire figyelő – közgazdászokra tartozik), míg *Dúll Andrea* az építőművészet szerepét hangsúlyozza az otthonosságélmény megerősítésében.

Míg e dolgozatok valamely tudományág, illetőleg szaktudomány fogalmi készletével értelmezik tárgyukat, olyan értekezéseket is olvashatunk ebben a lapszamban, amelyek lényegesen kitágítják vizsgálódásuk horizontját. *Buji Ferenc*, *Cseke Ákos* és *Cs. Jónás Erzsébet* írásai teológiai szempontokból is közelítenek művészet és tudomány összefüggésének kérdésköréhez. A magyar tudománytörténet klasszikusai – *Simonyi Károly* és *Polányi Mihály* – pedig az életműükben kiérlelt világképük szerves részeként vázolták fel tudomány- és művészetfilozófiájukat.

Lazábban illeszkedik lapszámunk tematikájához három sajátos műfajú közleményünk. *Kiss Zoltán Károly* a tudományos és a művészi alkotások szerzői jogi problémáiról értekezik, *Hidvégi Máté* Haris László panorámaképeit elemzi, *Orosz István* szépirodalmi alkotásként is olvasható esszéje – *René Magritte* A tiltott másolás című festményének jelentésén töprengve – a legaktuálisabb művészet- és irodalomtudományi problémákat feszegeti.

E lapszámunk előkészületei közben érkezett a hír: elhunyt Albert Gábor, Kossuth- és József Attila-díjas író, műfordító, az MMA rendes, a Magyar Művészet szerkesztőbizottsági tagja. Folyóiratunk szellemi arculatának kialakításában és megóvásában vállalt szerepére emlékezve a szerkesztőség nevében is főhajtással búcsúzom Tőle.

Kulin Ferenc